ГОДИНА XXV. На Цетињу, у суботу 20 јула 1896. БРОЈ 30.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф. на по године 3. ф. на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гл. Црног.“ на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго пошту; у коме је наручиоце може се претплатити код г. *Иера Рамадановића*, кнаж. црн. агента у Котору. Дописи се шиљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цијара по 3 новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новчића.

ВИСОКОУЧЕНОМ ГОСПОДИНУ

професору ЗАХАРИНУ

у Москви.

Племенити мужу!

Као што је научно наш Узвишени Господар и брижни Отац, да своје Црногорце, на повратку из братске нам Русије, сваки пут обрадује којијем великијем доброчинством великог срца руског; тако је враћајући се из свете матере Москве, са крунисања срећно владајућег младог Цара, Њ. В. Николе Александровића, нас Бјелопавлиће, обрадовао извјестношћу, да ће ово средиште Бјелопавлића, варош Даниловград, видјети остварену једну од највећијех жеља нашијех и подмирену једну од најпречијех животијех потреба нашијех. —

Племенити брате! Ви сте слушали за јунаштво црногорско и за камениту Црну Гору: али не знамо, да ли сте што слушали о плодном и убавом предјелу посред те камените Црне Горе, који се може такмачити са најплоднијема и најдивнијема предјелима нове Србије или класичне Италије, посред којег тече тиха Зета, између славнијех Острошкијех греда и високог Гарча, да се прелије у Морачу, која се слијева у Скадарско језеро. — То су Бјелопавлићи.

Али, узалуд нам је била та плодност земље и љепота природе, кад смо се покрај једне ријеке тровали нездравом водом; и тек смо, послије великога рата, ступили у епоху мира и рада на нашем добростању, прва је брига била нашег љубљеног Оца и Господара, да нам доведе здраву планинску воду. Али како смо, послије вјечитог ратовања, тек почели о свом добростању мислити и радити, наше силе нијесу могле допријети на разноврсне прве потребе, на које нас је упућавала очинска брига и просвећени ум Њ. В. Књаза Николе.

И ето, Ви, племенити брате, дознајете за ту нашу потребу, па да „надокнадите што нам је природа ускратила“, великодушно, братски прискочисте нам у помоћ, пруживши нам нужну своту од 15,000 рубаља, да доведемо из планине у ове долине здраву воду, један од првијех услова нашега здравља! И тај нам је дар донио наш љубљени Господар са Царева крунисања из свете матере Москве!

Драгоцјенијега дара није нам могао донијети Његово Височанство Господар, а вишега доброчинства није нам нико могао учинити, него што нам га Ви учинисте овијем штедријем пожртвовањем за наш водовод.

Ваше ће име остати бесмртно у Бјелопавлићима, и наши ће благослови пратити ваше дане, да живите на срећу патећег човјечанства и на славу Русије и свега Словенства; а у исто доба благосиљаћемо и дан срећнога крунисања нашег Великог Покровитеља, поводом којег Ви нас се сјетисте.

Молећи Вас, да примите овај искрени израз осјећања свију Бјелопавлића у у знак њихове вјечите благодарности, шиљемо Вам најсрдачнији братски српски поздрав, не без наде, да ћемо Вас један дан на свом огњишту видјети и хљебом и сољу дочекати.

Даниловград, 10 јула 1896.

У име свију Бјелопавлића

Блажо Бајов Бошковић

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 18 јула

Положај на Криту привлачи на себе све вишу пажњу политичкога свијета. Посредовањем велесила дошли су на скупштину критски заступници, скупштина је отпочела свој рад, али турска насиља не престају, гдјегод су Турци у стању, да зло чине. Опасност тако расте, да јевропско ратно бродовље стоји готово, да искрца своју војску у обрану нејачијех, и консули некијех држава тражили су од својијех влада, да своје бродовље појачају. Ова је мјера са свим упутна, — вели Петроград. „Н. Времја“ — јер чим буде јачи надзор Јевропе, тијем се прије може доћи до умирења острва. Изгледа да Порта не може да се измири с мисљу, да Криту треба дати атономију. Дипломатскому притиску Порта попушта, али како војничка власт на Криту, тако мухамедански чланови народне скупштине раде да стану на пут новоме поретку, који би интересе хришћана на острву обезбједио. Ово је у највишем степену опасна игра с огњем, јер критска епитропија неће оклијевати, да опет започне крваву борбу, тек види, да нема што да очекива од скупштине, која је отпочела свој рад под заштитом великијех сила, хвала којој могу учествовати у скупштини и емигранти и и активни борци за критску ствар. Тако пише а „Н. Времја,“ петроградске „Новости“ много одлучније подиже свој глас за Крићане. „С Крита скоро сваки дан телеграф доноси извјешћа о новијем турскијем звјерствима. Није помогао ни сазив народне скупштине, ни наименовање хришћанског генерал-гувернера. Трудно је саставити тачни појам о положају, у ком се сад налази критско питање. Сукоб разнијех интереса не може се уклонити. Порта жели сачувати сву своју власт над островом, велике државе хоће да ту власт ограниче, а Крићани теже, да се са свијем ослободе турскога јарма. Најжалосније је, што јевропска интервенција не може да заустави сјечу. Јевропске државе понудиле су Порти разне уступке, али се нијесу постарале о главноме — о удаљењу са острва турске војске, која чини насиља над становништвом. Очевидно је, да нови гувернер Георги Беровић није у стању, да задржи војску. Ако јевропска интервенција не може да прекрати сјечу, не били боље било оставити Крићанима пуну слободу, признавши их војујућом странком? То би био корак к потпуном ослобођењу Крита од Турске. Ако се велике силе не могу ријешити на тај корак, то треба да без оклијевања стану на пут турском звјерству, предавши Порти ултиматум.“

К томе берлински официозни „Нордјче Алг. Цајмунг,“ говорећи о положају на Криту, опажа: „Ако ни Турци ни Грци не сматрају себе обвезанијема примљенијема већ одредбама, које морају бити у основи споразума, *то мало паде преостаје на могућност мирнога свршетка.*«

Ма како да су прећеране атинске и инглеске вијест о турскијем сјечама, и пак се не могу порећи ни из самога Цариграда. А расположење Турска према Грцима најбоље се види у народној скупштини, у којој Турци тероризирају. То ужасно стање, у ком се наоде Грци на Криту, распалило је жеђ освете слободнијех Грка у краљевини, и ето их већ у Македонији, гдје распаљивају ватру устанка. А патриотизам грчки нема граница, и његове су силе неисцрпне. За то је добро рекло „Н. Времја“, да је оно што се чини на Криту, у *највећој мјери опасно играње с ватром.*

РУСКИ СУД О ВИДОВДАНСКОЈ ЗДРАВИЦИ.

Париски „Le Nord“ доноси сљедећи дописе из Петрограда:

Пресјета Књаза Николе и одушевљене овације, којима је примљен у Биограду, још једнако занимају аустро-угарску штампу.

Наши добри сусједи с ону страну Карпата не могу да прогутају — ни искреност пријема, којим је дочекан Књаз Никола — ни братске манифестације Срба — нити, пак здравицу Књаза Николе, кратки ал' врло значајни говор, којег је изговорио Господар јуначког народа црногорског, прије него што је испио чашу за братску слогу Срба и братимљење Срба са другим народима Словенским на Балкану.

У осталом, то је и природно. Све оно што чини радост Словенима мора произроковати противне осјећаје онијем држа

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

СРПСКИ ДАНИ

Из »Српскијех Новина«.

(Свршетак).

Биоград, 17 јуна.

Освануо је прави кишњи дан. Небо бјеше превучено у једноставним густим облацима, из којих је вода млазевима шибала. Код оваког незгодног времена, није могло бити ни говора о држању смотре, почем је то већ било и у самој заповијести речено, да ће се смотра, на случај рђавог времена, одложити.

Око 8 часова поче се поступно разведравати, но киша је још промицала; али опет зато свијет је већ врвио улицама, надајући се, да и ако не може бити смотре, ипак ће српски Владари поћи на посјеђивање програмом опредјељених установа. Извијесно би тако и било, да није у дворској капели служена света литургија, којој су присуствовали оба српска Владара. Њено Величанство Краљица Наталија и свита Краљевскм и Књажевска Служба је почела у 10 ч. пред подне, а свршила се око 11 и по часова. (Поводом рођендана Њ. В. Црногорског Престолонасљедника Књаза Данила.)

За то вријеме бјеше издана наредба, да се IX. пук послѣ подне у 3 часа построји у горњем граду, гдје ће се прочитати Краљев указ, којим се наређује, да се од сада IX пук зове: IX пук Књаза Николе I.

*

Послѣ подне у 2 и по часа IX пук бјеше постројен на одређеном мјесту. За мало па се све војском незаузето градско поље ван празног простора пред официрским станом испуни масом свијета.

Око 3 часа дође командант дивизије г. ђенерал К. Миловановић, а мало послѣ њега дође министар војни г. ђенерал Франасовић и наш посланик у Цариграду, г. Влад. Ђорђевић у униформи санитетског пуковника.

У 4 часа трубач с бедема код сахатне куле објави трубним знаком „мирно“, да долазе српски Владари.

У скоро затим стигоше и Његово Величанство Краљ са Својим Високим Гостом и обостраном свитом. На уласку у онај празни простор, гдје бјеше постројеје IX пук са заставом и музиком, Владари су сишли с кола, исто тако и цијела свита, па су пошли пјешице војсци. Пред њи ступи командант IX пука и поднесе рапорт Његовом Височанству Књазу Николи I.

За све вријеме, док су српски Владари пролазили испред фронта, војна музика је свирала Краљеву Химну.

Затим је командант дивизије ђенерал г. К. Миловановић прочитао Краљевски указ о постављању Књаза Николе I. за власника IX пука, који гласи:

Ми Александар I по милости Божјој и вољи народној Краљ Србије

У Знак пријатељских осјећаја, које гајимо према Књажевини Црној Гори, Њеном Књажевском Дому, Књазу Николи I. и Његовој храброј војсци, наређујемо:

да од сада IX пјешадијски пук, носи назив: „IX. пјешадијски пук Књаза Николе I.“

Војници су се са „живио“ одазвали при спомену имена Краља Александра и Књаза Николе.

По прочитању указа, Његово Височанство скинуо је капу, пружио руку Његовом Величанству Краљу, дубоко се пред Њим поклонио и срдачним руковањем искрено Му се захвалио на почасти, којом Га је Он одликовао.

Послѣ тога Његово Величанство Краљ управио је неколико ријечи на војнике IX. пука, рекавши, да се тај пук вазда одликовао тачним вршењем службе, вјерношћу и одношћу Краљу и Домовини, па их је позвао, да и од сада иду истим правцем и да чине част своме власнику. Свој говор Његово Величанство завршио је ријечима: „Ја вас позивам да са Мном заједно узвикнете живио Књаз Никола I.“

Цио пук грмне као из једног грла „живио Књаз Никола I.“

Иза тога пук је у двојним редовима заједно с музиком отиша пут Калимегдана, да се спреми за дефиловање, а српски Владари заједно са свитама Својим заузеше мјесто онде, гдје се обично подиже трибина кад су у граду свечаности, пошто је било наређено да пук продефилира путем, који од сахатне куле води право доњем граду.

Сад је настао величанствен трепутак.

Његово Височанство Књаз Никола I. одвојио се од сјајне пратње и пође према пуку, праћен официрима нашим, који су му придодати на службу.

Узвици „живио“ из хиљаду грла одушевљена народа, поздравили су Високога Госта, који се постави на чело Своме пуку и трже мач из корица.

На тај знак командант пука командова: „парадним маршем“, музика интонира дефилирајући марш и пук пође са својим Узвишеним Власником, који је с голим палашем у руци, пун радости и поноса водио Свој пук, да га проведе испред Врховног Команданта Краљ. српске војске, испред Свога милога Брата.

Ово бјеше значајан чин који ће се дубоко зарезати у срце свакоме Србину, јер су са њим освјештане оне знамените ријечи нашег Узвишеног Краља и Господара исказане у Његовом указу, којим наређује да IX пјешадијски пук носи назив Њ. В. Књаза Николе.

Његово Височанство Књаз дошав у близину Његовог Величанства Краља, поздрави Га спуштањем сабље и стаде до Њега, докле није цио пук продефиловао, а затим се поново срдачно рукова са Врховним Командантом војске, које је један дио и овај пук, који од сада носи Његово име.

Послѣ тога пук се опет постројио и командант пука позва све своје официре на их представи Његовом Височанству Књазу, који се са сваким љубазно поздравио и руковао.

вама и онијем народима, који су себи поставили задаћу, да застрашују Словене, е да би их боље раздијелили. Што се највише пребацује Књазу Николи — то је алузија, коју је он учинио у његовом говору на Србе, који још нијесу сједињени двијема независнијем државама. Међу овим Србима треба разумјети најприје Босанце и Херцеговце, који говоре једнијем и истијем језиком Српским и који припадају једној и истој народности Српској, која сачињава основ незнависног народа Србије и Црне Горе.

Књаз Никола није могао другчије говорити у Биограду, но што је говорио. Господар једног народа српског и потомак јуначке куће Његоша, — под скиптром које сачувао се један мали дио Српскога народа послије пропасти на Косову, на коме је пропала велика независна Србија, — није могао, примајући братско гостопримство Краља Александра, другчије говорити.

С дипломатског гледишта његов говор био је сасвијем коректан. Он је говорио братском сједињењу Срба под скиптрима двају владара и у говору се ограничио на то, да исте братске везе и заједница народности веже двије независне државе са онијем Србима, који су под туђином. Пошто није у свом говору ни једном ријечицом изразио намјеру нагонити ове Србе, да се отресу туђег јарма, е да би се придружили њиховој браћи — он је учинио оно исто, што раде државници Италије, говорећи о Италијанима на југозападу Аустрије, што им не смета, да буду искрени савезници оне монархије, с којом Италија сачињава дио тројног савеза.

Зар би они жељели, да Књаз Никола у звијезде кује провизорну владавину Аустро-Угарске над Босном и Херцеговином? Господа политичари и новинари аустро-угарски знаду врло добро да Књаз Црногорски није један Крспи, који је кадар био одрећи се Италијанаца у Аустрији, да би се борио са онијем народом, који је знатно допринио уједињењу Италије.

Књаз Никола учинио је једну велику услугу општем миру, одклањајући свако неспоразумљење између два братска народа и справљајући путове зближењу хришћанских народа на Балкану. — Ево зашто је Русију, која највише жели мир, од срца обрадовао његов говор, који је поставио темељ будућем сједињењу Балкана.

ГЛАДСТОН ЗА ЈУГОСЛОВ. ЈЕДИНСТВО.

На банкету, што су биоградски новинари приредили странијем новинарима, што су били похитали у Биоград приликом видовданског састанка српскијех владара, подигнута је здравица и славном старцу Гладстону, што му је саопштио инглески новинар г. Норман.

Својеручно писмо Гледстоново од 6. јулија о. г. у Ховардену, којим је г. К. Норману одговорио, гласи од ријечи до ријечи у српскоме преводу овако:

„Хвала вам, Драги Господине, на писму од 1. јулија о. г. па вам хвала и на краснописној руци, која га је писала, а која је моме садањем очњем виду тако добродошла.

Ја сам веома и у срцу дирнут и потресен осјећајима, за које ви велите да према мени у Србији владају. Није ми знано и да сам их и заслужио. Толико је истина, да сам, ма да ми ствар није потпуно позната, увијек истицао мишљење: да су они народи, који носе колективно име Јужних Словена, обдарени великом врлоћом за самоуправу: а у једној или двије прилике, када је манифестација овог дара била привремено обустављена, ја се нијесам устезао, да бацим кривицу пред врата њихових управљача.

Но пошто се смијем сада да пуздам, да нема више таквих препона на њиховом путу, искрено се и надам: да ће поред свију других услова благостања, ти народи успјети, да стварно одњегују и дух јединства међу собом. Јер и ако не заборављам велике заслуге цара Александра II. за њих у критичну им добу ја ипак налазим: да је уздање у себе саме њихова најсигурнија потпора, као и да је разложноме самопоуздању јединство битни услов.

Као човјек, који проводи посљедње дане своје каријере, ја се тјешим, што сам доживио, да видим ослобођење неких дванајест милијуна хришћанске браће испод туђинског јарма; и увјерен сам, да ће ослобођени поклонити све своје симпатије онима, који још једнако под истим игом пиште“.....

ДОПИСИ.

Пива, 25 јуна. — Данас у седам сати почео је испит у основној троразредној школи на Горанско, и трајао је пуних 9 ½ часова. Ђака је присутних на испиту 43. Дакле кад се узме у сразмјеру број ђака са простором времена, за које је трајао испит, лако се може вијети да је сваки ђак скоро из свакога предмета био преслушан. Не признати нашем учитељу г. М. Драговићу способност и не одати му заслужену захвалу било би не морално. Дуж цијеле ревизије присуствовао је мјесни школски надзорник г. командир Вико Радојичић са неколико особа, који су из љубави дошли да присуствују при испиту. Сама питања ревизора г. Лучића изненађивала су присутна лица. Госп. ревизора тачна, брза и јасна одговарања ђачка одвела су, те се је лаћао и преко граница школског програма, па и ако је онако пространи. Зрела причања и пристојна и уљудна ђачка одговарања, присутне су потпуно задовољиле, која нека служе г. учитељу Миливоју на част, а од наше стране нека му је свесрдна хвала. Поред свију тешкоћа природних, којима изобилује овај предјел наше драге отаџбине, успио је г. учитељ да предаје дјеци преко 185 дана.

Што се пак тиче народнога здравља, истина покаже се у племену овђе онђе тифус или која друга болест, али у опште можемо рећи да је народ здрав и весео. Очинским свагдашњим стараньем нашега узвишеног Господара и Књаза и најсиромашнији сталеж нашега племена изобилује лебом. — Како цијелог прољећа тако и сад стока и остала марвена трговина била је по са свим ниској цијени. Неки овдашњи трговац ми се је хвалио да је узео у неког сељака 18 брава преоднијех по три фиорина а краву од 90 кила за пет фиорина! док међу тим пића продају се по са свим великој цијени а тако и манифатура. Овђе г. трговци преко цијеле године продавали су један декограм обуће по 4 новчића, а лакат постава од 20 до 30 и више новчића. Један декограм дувана од 2 до 3 новчића. Кафу на кило по фиор. 1 и 80 до 2 и 20. Шећера декограм по 1½ новчић. Рума су давали на литар по фиор. 1 и 20 до 1 и 30. Оку петролеума дају по 80 до 90 новчића. Боцу коњака, мараскина, смреке или анисенција није могао овога прољећа платити ни најбољи дивзац вуњи. Пића су са свим покварена и водом разбјена.

Љетина је до сада опака какву би је само човјек могао жељети; само дај Боже да овако продужи и да сврши као што је почерала.

Љубомир.

Улциń. 2 јула. — Јун је мјесец, који одређива новонасељеним хљеб у Улциньу, јер то зависи од воде која улциньски луг поплавива. Ако је у јуну вода већ сбјегла, можемо се надати доброј и угодној сезидби, које је до сад више година и обратно бивало. Ту срећу прошлих година решавао је забатаљени и непрочишћени канавал, који одводи и исушива те наше ораће земље; такође исто и ове, ал у разлици далеко већој од прошли. И посљедни сиромашак већ зна, ђе и у чему лежи та тајна, — не у каквом невиђеном и тајном догађају, не, него у очигледном примјеру. Прошле године, негђе Митровог љета, по особитој милости и свагдашњој бризи и отчинском стараньу Његовог Височанства Господара, а на предлог врховне власти приморске, био је послат нарочито инжињер и управитељ грађевина г. М. Ђукановић да превиди, на пречисти конал и поправи поједине махане и недостатке истог. Кроз мјесец дана, захваљујући лијепоме времену и прегалачкој љубави г. инжињера и радника у најпотпунијем реду конал је стављен. Посљедице тога биле су врло плодотворне, те прошле зиме чистим и двојно ширим коналом теђијаше вода, — и та одуха недаваше у блату и земљама, да се пријне вода.

Као „озебао сунце“ једнако и с радошћу очекиваше раднички свијет прољеће мајско, када ће почети радити и поново разбијати забатаљене од воде земље, које се нијесу сијале и обрађивале по двије и три године. Лако је предпоставити, да је то тешко и трудно било косити онолику пршљаку и стуру, па је поново разбијати, али пак оскудица у храни прошле двије године поочеличила је нашега радника, да не посије своју орачицу. Са најмањим изузетком, свак је већ до Петрова-дне посијао, а међутим многи имаду тијех дана и понараслог за прашак. До сад једино је још то, што горчи мученом радиши по гдјегдје црв, који у земљи подгризава и једе коријен младоме рометину. Ово се појављива највише у ране сезидбе лугике, у доброумекшане земље кроз које црв лакше и брже ије.

Ипак, да обиђете овај пут уз доста успјели рад наплазили би и на такова мјеста, ђе би се, што се оно вели мало и ужаснули; нашли би на радника, који износи о крајевима још тршљаку, која нема времена, да се на баштини просушни и запали; нашли би ђе волови потежу и тону до трбуха у ону мекоту. До мало пак нашли би и на нешто љепши положај: ђе је посијано лијепо, ђе је тврђе и ђе је урметин од прашка. Ово су поједини дјелићи кроз толику лужину и узвишенији, те се дају раније обрађивати. Свакако оваквих положаја мало је у улциньском лугу.

До Брделе први дио ливада с једне и друге стране конала, Доњани, земљиште обалом блата, бријегови обалом некадашње ријечице испод Костадинова моста на дуг луга до у блато; па не много далеко од ове к сјеверу бријегови друге ријечице, која је купила и сводила воду од Бишта к блату; па и сами Бишт. То су вам за сад понајвисочији дјелови и најтврђе земљиште, које се најваљаније обрађује. А средина па испод Штоја, већином је виска и подводљива — без конавала и одводника. Отолен је већ по који дионичар руку од своје дигао, јер послѣ шестогодишњег сијања и опет се пропада и тоне. Међутим други су се туда истрошили и изнемогли, те нијесу пак кадри случајно ни другу узрадити.

Ето, које бјеше доба, да си случајно зажелио прећи из Бишта кроз Бишт-Росе у село Ђурке, морао би газити тешки гиб и воду, која се и непружа много у ширину. Ово је жара (Бишт Росе,) која има везу са ријечким лугом и која је некада имала свој оток и одуху — ријечицу до у блато, те је ваљда онај крај и сацијеђивала. Ужасна је ту алуга од трске и од стуре, да кад би се путник кроз ну беспутно завео промислио би: излазити се ово икад при крају! По који пут такву сам чашу испијао у нарочитој намјери, да се боље упознам с лугом. И даље путујете од Ћурака к Бривској Гори, гледате једино велику лужину у којој није зарађена ни једна дионица или крај. Два или три дијела знам, да су туда дати и разбијени назад двије године с намјером, да се сију. Дионичари трошак су жртвовали и штетовали, те нијесу још до сад ниједног љета посијали је, јер тај готово понајвећи дио луга, има неколико извора, који се из отока свога одма по лугу разлијева на даљину од блата веће од два километра. Толика даљина, не даје страх оку мањим коналима свести све изворе доље у један повећи, а овај у блато, па да се исушио онај крај и најљепши положај испод Бривске горе при којој је наших по највише насељено.

Остали пак дио испод Хагања, о коме нијесам још говорио имаде три повеља конала новокопана. Не бих смио одрећи корист ових конала, али пак морам рећи, да је то најнижа страна луга, која се касно и позно сије и то већином све у једну бразду о Петрову-дне и по њему. Посљедни година у онакој мокрини и влази растао је велики муар који и посијаној недаваше да руметин расте и напредује. Овђе морам примјетити још и то, да Брделе, понајвећа ријечица која утиче у блато, много квара доприноси овом дијелу луга, јер је она ту, ђе се и слијева са више удруженим и помањим водама испријека на одуху блата у конал којему чини сметњу и слободни оток коналом. У овом случају, она се разлијева и поврађа лијевом страном блата и зогањског луга, који и потапље најприје о јесени при борби руметина.

Из описа овог лакше се познају најглавније потребе, које би се имале узрадити у улциньском лугу и те су: окренути Брделу са свим од блата са којом окрећете и још толике воде, које би се имале свести у нижој половини конала к мору; кроз луг прочистити старе ријечице, а на потребита мјеста отворити нове, да се овим своди вода у блато. Иза ових слѣдовали би конали појединих дионица — везујући се један за другог до у главне. Не сумњам се, да би се овијем ранијем исушивању много допринијело а тад би и доброме и уредноме обрађивању земље. А

Тиме бјеше овај свечани чин завршен и Високи Гост и Његов Узвишени Домаћин вратише се са Својом свитом у Двор, праћени свирањем Краљевске химне и бурним одушевљеним узвицима „живјели“, који су потицали из хиљаде присутних одушевљених и раздраганих груди.

* * *

Послѣ извршеног свечаног чина у граду, учинио је Двор са својим драгим Гостом и излет у Топчидер на народну светковину, и то на електричном трамвају. Нарочито опремљени електрични вагон и за тим једна отворена кола чекала су у 5 сати на полазак Узвишених Владаоца, Краљице-Мајке и сјајне пратње, у којој бјеше цијела Књажева свита, г. г. министри са госпођама и више чланова дипломатскога тијела. Његово Височанство Књаз Никола и Његово Величанство Краљ са малим дијелом пратње заузели су мјесто у етектричном вагону, а Њено Величанство Краљица-Мати са госпођама и Књажевом свитом заузела је мјесто и у отвореном вагону. Воз је водио директор друштва са првим електричарем својим. Кад се воз кренуо, публика поздрављаше цијелим путом Високе излетнике одушевљено.

Стигавши у Топчидер, посједаше Њихова Величанства и Његово Височанство са пратњом у двореска кола, која их тамо очекиваху и одвезоше се право павиљону Кнеза Михаила, гдје се таласала непрегледна, шарена маса народа из свих крајева Србије. Не може се описати, оно урнебесно клицање, којим је вјерни народ дочекао свога љубљеног Господара и драгога Му Госта. Дивна и занопљчва слика бјеше, која представљаше у правилном реду постројене женскиње у разноврсном одјелу појединих крајева, мање или више шарено и укусно, али свакако онако, како га је народ умио вјековима очувати и држати га се. И Његово Височанство Књаз Никола као и пратња Му посматраху са највећим задовољством ову живописну слику и са великим интересовањем распитиваху за поједине ношње, из кога су краја. Када пак војена музика засвира, заталаса се на све стране пространо коло, које се вијугало овамо онамо непрегледно, почетка ни краја не мога му човјек уочити.

Само ту око павиљона бјеше на окупу око 30.000 душа, а Топчидер цио био је још прекриљен множином свијета. Народ се без икаква уступчавања веселио, поздрављајући с времена на вријеме одушевљеним „живјели!“ српске Господаре, који су уживали у народној радости. Срца српскога народа једно су осјећала овога дана са својим љубљеним Господарем, изливала су у миљу и нади, да ће сванути љепши дани укупноме српскоме народу.

Са народне светковине упутише се Њихова Величанства и Његово Височанство са пратњом у павиљон више чесме код конака, гдје их очекиваше богато постављена софра. У девет сати вратише се Узвишени Владари, Њено Величанство и цијела пратња у град опет електричним трамвајем, испраћени и у вароши свуда дочекивани необично живим и одушевљеним клицањем.

* * *

У вече је давала трговачка омладина сјајну забаву, коју су благоизволели и Његово Величанство Краљ и Гост Му са свитом посјетити, гдје су бурним, из срца потичућим узвицима: живјели! дочекани.

Биоград, 18 јуна.

Данас се раним јутром вију густи облаци небом, те изгледаше да ће плаха дажда оросити за ово јутро одложену сјајну смотру. Но небо само не хтједе да нам помути ријетко уживање. Дан се исчистио и сунце је засјало у пуноме своме сјају. За смотру је команда мјеста издала преко шест хиљада улазница публици, но како се у публици расчуло, да је јуче била војна парада у граду, многи мислише да је ово свечано проглашење Књаза Николе за власника IX. пука замијенило смотру, те тако је на Бањицу изашло мање свијета, него што би га било, да се јуче одржала. Но ипак бјеше публика у лијепом броју искупљена и то већином интелигенције, која је заузела трибине које су остале од утакмица Кола Јахача. Трупе су биле испред трибина у дугој правој линији постројене и то у два реда. У предњем реду стајаше на челу с музиком дунавеком питомци Војне Академије, до ових пјешачка подофицирска школа, до ње на челу са музиком моравском VII. пук Краља Александра I., те музика дринска и IX. пук Књаза Николе, музика шумадијска и дунавски пјешачки пук. У другом реду бјеше постројена артиљеријска школа, дунавски артиљеријски пук, а за овим II. коњички пук са коњичком батеријом.

Нешто послѣ осам часова огласи труба долазак Његовог Величанства и Високог Госта Му. У брзо за тим указа се присутнима редак и по својој љепоти јединствен призор, који је свако српско срце узбудио, да живље закуца. На челу велике официрске кавалкаде, — зачињене живописним одјелом црногорским указа се Његово Велочанство Краљ са Његовим Височанством Књазом Николом. Војне музике интонираше химну, публика клицаше најодушевљеније: живјели! а кад Узвишени Владаоци пођоше испред фронта, поздрављајући чете са: Помози вам Бог јунаци, одпоздрављаше ови са громоглаcним: Бог Ти помогао Господару. У томе стиже и Њено Величанство Краљица Наталија, такође поздрављена бурним: живјела, и заузе Краљевску трибину.

Одмах за тим отпоче и дефиловање трупа. Најприје дефиловаше питомци војне академије и подофицирска пјешадијска школа у најпријернијем реду, да је свачије срце заиграти морало од миља, гледајући овај диван ратни подмладак. Сада се стави Његово Величанство Краљ Александар на чело Свога VII. пука и проведе га испред Њ. Височ. Књаза Николе. Публика поздрави ову дивну појаву бурним клицањем: Живио! Живио Краљ! Краљ стаде на своје пређашње мјесто и сад се упути Књаз Никола на чело IX. пука који од јуче носи Његово име, и проведе га испред

за ово пак би привезано било и здравље мјесто, јер са ранијем исушивањем чистије би постале оне жаре и лужине, зато што би се тад и оне обрађивале. Није ми ово посао, рећи ће можда когод, али биће ми опроштено кад се рече: „разлог је!“

поп Јован Вујановић.

Никшић, 14. Јула 1896. Назад мало дана објавише се годишњи испити наших основних школа, мушких и женских, под управом главног школског Надзорника Г. Ђ. Поповића. У мушкој школи успјех је био добар, а ако није био изврстан опште томе су прикојасне биле разне прилике и неприлике, које уз добру вољу Г. г. наставника а уз боље заузимање школских фактора могле би се лако одстранити. Да разјаснимо.

Наша су ђеца у опште даровита и жедна за науком, али су одвеч себи самијем запуштена. Теоријама се више маха даје него пракси. Него томе треба тражити прави узрок. По разредима је големи број ђака да г. г. учитељи ни криви ни дужни не могу одољети да уздрже ону потребиту дисциплину, која рађа све друге добре навике. Овоме додајмо и онај немар мјесне школске власти, која има неке дужности за ред, које су независне од учитељског особља, а које би, тачно извршене, дале полета раду и реду школском; не би се, бива, и учитељско особље, тако запуштено, оглушило да не пријоне живо за своје властите дужности. На попљетку опазити нам је, да међу учитељима на жалост нема оне колегијалности, која је неопходно потребита, па отуда међусобног неповјерења, несугласица и подметања, што све иде на штету напретка повјерене им ђеце.

Ово не кажемо да икога укоримо или оговарамо, него из чисте намјере да мане свачијем оку виђливе истакнемо, у увјерењу да ће се оне и поправити, у толико више, што знамо да свијем школскијем факторима лежи на срцу напредак ове наше ђеце, која је, како видимо, објеручке науку прихватила. Штета је велика, па и грехота, младе стаблике не обрађивати, док је још вријеме, јер ако је за неке сама природа права мајка, за неке и је мачеха, али ипак и ове задње човјечија рука може исправити, да бујно порасту и обилатијем плодом уроде.

Истина Бог да смо се готово јучер почели напајати науком, е смо се досле само прахом и оловом бавили, па се не даје једнијем скоком прегазити оно што су други народи вјековима постигли; али за то не треба духом клонути нити се у једном обиму вртити, треба напријед ићи, ма било и лагано; имамо узора по којима се можемо владати, ако кадри нијесмо да нешто ново створимо; познати узори дају се лако примијенити и на наше за сада скромне прилике. Тако радећи можемо нешто остварити вечерас, што тек мора доћи јесенас.

Да ова размишљања имају основа довољно је да се обазремо на обављене испите ове женске школе. Успјех им је био изврстан. А зашто? Јер женскиње имале су довољно потке да оснују што им је опредијељено било. Са педагогичког гледишта оне су боље послужене биле, него мушкарци. Реда и рада било је на прегек, а другијех услова довољно, који су могли постићи онако похвалан успјех. Додуше и ту бисмо могли коју ситницу примјетити, али она се губи пред замашности осталог похвалног успјеха.

Ми би препоручили да се и мушка школа боље уреди. Учитељске силе кадре су да се савјесно одазову своме позиву, само им треба и са стране рука помоћи. Њихова праведна захтјевања ваља да се изврше, њихове случајне несугласице да се поравњају, љубав и слога међу њима да се уздржи. Тако посматрајући, ако баш не бисмо још постигли потпуну савршеност, бисмо јој се барем примакли на срећу учећег се нашег помлатка, на задовољство њихових родитеља, на похвалу њихових наставника а на поност школских власти. Увијек смо још на вријеме да покварено исправимо, празнину попунимо, оборено подигнемо а за то се хоће прегалаштва, брацког договора, слоге и љубави, без чега не надајмо се никаквом нашем напретку, ма на којем пољу било.

У то име Боже нам помози!

С. В. В.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Народни добротвор.**) Панчевачки „Вјесник“ доноси на првој страни великијем словима сљедећу радосну вијест:

Наш уважени суграђанин и честити занатлија, подуправитељ Мале Вашарине, г. Мита Николајевић, из љубави према народу свом, а у племенитој тежњи за моралним напретком омладине српске, те узданице народа нашег, основао је онамадне 3 (15) тек. мјес. фонд од 120.000 фор. да се њим подигне српска-вјероисповиједна гимназија овдје у Панчеву.

Племенити овај чин г. М. Николајевића сам се собом хвали, од наше је стране свака ријеч за то излишна: наглашујемо само толико, да је г. М. Николајевић са свога родољубивог дјела, особито с обзиром на данашње и предстојеће прилике, заслужио, да га у највеће народне добротворе уврстимо, и с тога му не само у име његових суграђана Панчеваца него и у име цијелог српског народа кличемо из дубине срца: Живио!

(**Откриће споменика.**) Из Београда смо добили сљедећи позив!

На Илијин-дан, 20 јула ове године, свечано ће се открити споменик пок. Ђуре Јакшића, који му подиже у парку Калимегданскоме Типографска пјевачка дружина „Јакшић,„ као своме духовноме патрону.

Овом приликом Типографска пјевачка дружина „Јакшић“ приређује истога дана по подне концерат на Калимегдану, уз судјеловање војне музике и „Јакшићево вече“ у просторијама хотела Булевара, а сјутра дан 21 јула парастос пок. Ђури Јакшићу у цркви светога Марка и у вече Банкет у салону Хотела Булевара.

Приређивачкоме одбору част је позвати Вас, као пријатеља тога друштва, да изволите са својом поштованом породицом присуствовати овој свечаности.

Ево програм свечаности: 20 јула: 1. Прије подне у 9 часова свечана служба Божија у цркви светога Марка у којој Типографска пјевачка дружина „Јакшић“ редовно пјева. 2. У 11 часова прије подне свечано откриће споменика. 3. По подне концерат на Калимегдану, уз судјеловање војне музике. 4. У вече „Јакшићево вече,“ са игранком у салону и башти хотела Булевара, уз судјеловање „Смедеревске занат. пјевачке дружине,“ Пјевачког друштва „Кићанеки“ и г. Видоја Жуњића гуслара. 21 јула: 1. Прије подне послије службе Божје парастос пок. Ђури Јакшићу у цркви св. Марка и помен на његовоме гробу. 2. У вече Банкет у салону Хотела Булевара.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Преоравање послѣ жетве.

Да проговорим у кратко о овом управо код нас заборављеном предмету.

Ништа није горе, но изабрат занат а не разумјет га, јошт да кажем љепше, кад га се разумјет нехоће. Код нас, одмах послѣ жетве, жита се метну у копице а чека се с њима доста пута до мјесеца Августа или Септембра; да, ја знам сељака — бар то лијепо име носаше — кад вршаше пшеницу о Светоме Сави!

Прије но кажем, каква је корист за сељака од преоравања стрмнетине, чини ми се, да ће имат овдје своје мјесто, ако мимоходом проговорим у које вријеме ваља бијела жита косити.

Преставимо себи зрно пшенице, које смо усијали:

Мала биљка, прије но укаже прво перо на површини, храни се из честица, које се у зрну налазе. Одма, кад је прво перо свјетлост угледало, биљка пушти коријен, да иште храну у унутрашњост, за то вријеме биљка помоћу зеленила листова (chlorophylle) прима из ваздуха киселину угличиту (CO^2) а кисеоник (O).

Потребите чести минералне приводе коријене до лишћа, ђе су приређене, па се из лишћа разлазе до различних органа и помажу р а с т е њ е истијех.

Укаже се и клас, који за кратко вријеме цвјета. Клас расте сасвијем брзо; све оне чести угелнате а минералне селе се до класа и до зрна; зрна расту наочице.

Лишће, које се налази близу земље, жутне; зрно је дакле у млијеч (млијечна здрелост).

Лишће жутне све више и више, кад је дошло на два пера зелена под класом, зрно изгуби млијеч, његово брашњено тијело (endosperme) не расте више, клица (embryon) је здрела, зрно је дакле у стању да клица. Ово је вријеме најудесније за жетву; ово је ж у т а з д р е л о с т. У ово вријеме је зрно најтеже, изложено на сунце не вене; а што је ствар најглавнија, када се жнije н е о д п а д а и з к л а с а. То доба је лако познати: узму се на различна мјеста на баштини десет до петнајест класова; ако су у њих зрна жута, без млијеча, и тврда под прстом, ваља жита косити.

Послије жуте здрелости долази тврда здрелост на прездрелост (maturité avancée et exagerée), зрно губи на тежини, испарава се, брашно је горе али што је ствар најгора: зрно сасвијем лако опада из класа; штета је страшна; неки статистичари су нашли да у ово вријеме трећина зрна остане на поље, ствар је врло могућа, али ја немам личног искуства у том; само знам то, да у нас нитко не жњије прије но дође не само тврда здрелост него и прездрелост.

Одмах послѣ жетве ваља жита врћи, да неби штета с њима била, а да се би могла стрмнетина заорати.

Као што казах у почетку овог чланка у нас се остави жито у копице, на пошто се еруче све друге работе, које могу боље чекати, жито се врше а за орање никоме ни на ум не долази, само некијема напреднијема сељацима (— да не речем назадњијема —) који успију руметин, да би и оно мало чести плодоноснијех изцрпали из земље, које заисто гнојем неповраћу; на срећу мало је тијех напредњака, али опет могу се наћи.

Одмах послије жетве ваља с ралом у њиву. Ко хоће да се одржи у овијем тешкијем приликама несмије пуштати ни минут у залуд и без рада.

Наш сељак држи пар волова на два три рала баштине, при томе узме на поли јошт пет шест, соре то два пут, на много мјеста доста јадно и наопако, на више несвази с ралом на баштину; ливаде нема, те по цијелу зиму држи пар волова на велику своју штету, ували се у дуг, иде го и бос а мисли то мора тако бити, као да би то правило било извођено из светога писма. Опет морам увест као примјер француског сељака, који на два три ралца умије живјет господски, истина, он је у друге прилике, али разлика није толико велика.

Ко је био у Ческој а видио чески сеоски живот, могао је видијети да је то скоро као у француској; „kravička“ је „с в е и с в а“ ческоме сељаку, он њиом оре, њиом иде у кола, у исто вријеме музе је и држи кућу челади; како то да рекнеш нама! то би било под нашијем достојанством орати с кравом, а достојанство наше непострада ако идемо боси од Ђурђевадне до Митровадне.

Сад на предмет:

Земља прије но се жито пожнije налази се у хладу, има доста влаге, те одма по жетви оре се врло лако. Али ако оставимо стрмнетину не преорану, земља је изложена зрацима сунчанијема и вјетру, стврдне и више рало непуштаје.

Ако се стрмнетина заоре у своје вријеме, земља се обогати физично и хемично; ваздух улази у унутрашњост а коријени и други остатки се разложе под упливом кисеоника, земља постаје богатија на хумус а удеснија за биљку која наслѣдује.

Као што прије казах, остаје много зрна на баштину, које служи тицама и инсекту за храну; кад би се преорало зрна клијају, и орањем јесенијем све се затвара, изгњије преко зиме, и земља се обогаћује.

С орањем послѣ жетве се изгуби троскот и друге травуљине, које сметају развоју жита, сјеме од травуљине, које здријева у исто вријеме као и жито, се заоре, никне и већ нема времена да здрене, те на тај начин се ископа. Ако се не соре но остави „лазином,“ сва сјемена презиме на баштину, ничу у пролѣће и сметају житу Да би смо се избавили од травуљине пријеђе се, отуда оне тешке работе на јадне наше жене, које у исто вријеме измуте и поломе жито, а с тијем чине штету велику.

Оре се послѣ жетве плитко и залачи; у јесен се оре још једном дубље а не лачи се. Заједно с орањем употребљава се зелено гнојење. Зелено гнојење састоји се у томе: да се по жетви усије таква биљка, која је у стању, да обогати земљу на дусик, фосфор и драслик (потас.)

Земљу на дусик обогаћују биљке из рода „Legumineuses“ (Papillonacee.) Госп. Бертело (Berthelot) доказује, да земља гола, постављена под звоно склењено, али изложена приступу ваздуха, задржи за два мјесеца на 18 центиметара дубљине а на површини од једног хектара 95 до 178 кг. дусика; али ако је земља посијана којом год биљком из рода Légumineuses на пр. фасолом, грахом, ђетелином и т. д. задржи у исте прилике горе именоване 735 кг. дусика. Г. г. Hellrigel и Wilfarth су доказали, да су то неке мале бактерије (ferment nitrique) које се налазе на коријену биљака из рода Légumineuses, које су у стању да примају дусик из ваздуха, а послије да га дају самој биљки.

Краља. И овај призор је публика најодушевљеније поздравила, кличучи: Живио, живио Књаз! Пошто се и Књаз вратио на Своје мјесто до Краља, продефиловао је дунавски пјешадијски пук. Држање цијеле пјешадије бјеше изврсно, тако да присутни странци стручњаци једва хтједоше вјеровати да су све те чете провеле једва два мјесеца у касарни. Наступи сада призор, који наша публика ређе има прилике да гледа: дефиловање коњице са својом лаком коњичком батеријом. Земља затутњи, кад ескадрон за ескадроном пролеташе испред Високих Владара и кад најпослѣ и коњичка батерија пројури као муња, остављајући за собом шум грмљавине, која се удаљава. Публици се, која је све редове оружја одушевљено поздрављала са: живјели! и аплаудовањем, отимаху очи још једнако за трупама, које су се губиле у даљини. Реви је свршен и Њихова Величанства са Својим Високим Гостом и цијелом пратњом враћаху се у варош, а и публика се поче разилазити носећи собом најљепше упечатке.

* * *

Његово Величанство Краљ провео је Свог Високог и драгог Го та, Његово Величанство Књаза Николу, прије подне још и по неким виђенијим институцијама Своје Престонице.

У фабрици дувана био је дочек величанствен. Декорације бијаху све од дувана и цигара све вјештачки израђено и са монограмима Краљевим и Књажевим украшено. Високи Гост је био усхићен примјерним редом у овом добро уређеном заводу и одушевљеним дочеком, који Му је указан. Он је пред свима у знак свога високог признања загрлио управника, хвалећи његове заслуге око овако великог завода, а кад радници и раднице поведоше коло, ухватише се до њих и Књажеви перјаници.

* * *

Из фабрике дувана упутише се Високи Владаоци дому за сиротну дјецу. Овдје их је дочекао управник г. др. Никола Петровић са одбором, наставничким особљем и лекаром завода. Кад Краљ и Високи Гост Му са пратњом ступише у укусно искићену дворану, запјеваше ту постројени питомци и питомице складно химну српску а за тим: Онамо, онамо. Питомац Јосиф Кнежевић врло лијепо издекламова: девет крвавих дана, а мала Љубица Јовановићева „Општ. кућу.“ Кор питомаца отпјева „Лет,“ и „Сабљо моја димискијо“, а двије мајушне дјевојчице прекрасно изговорише дијалог „Двије прије“ те опет сви питомци отпјеваше: „Тебе Бога хвалим.“ Узвишеног Госта поздравио је за тим г. Никола Петровић, изнесавши у кратким потезима историју овога завода. Књаз и Краљ прегледаше био дом а пређоше и у радионицу, хвалећи вјештачке радове питомаца овога дома милосрђа.

* * *

Послѣ три сахата послѣ подне благоизволели су Узвишени Господари посјетити официрски дом са својом пратњом, а одмах за Њима стигла је тамо са Својом пратњом и Њено Величанство Краљица. У великој богато искићеној дворани официрског дома представио је Њ. В. Краљ присутну г. г. официре, који дотле још не имаше ту част, бити представљени Његовом Височанству Књазу, а присутне госпође и госпођице представило му је Њено Величанство Краљица. Послѣ одржаног серкла упутише се Узвишени Владари са Њеним Величанством, свитом и гостима у богато и врло интересантно старим ратним заставама искићен пространи ладњак, гдје бјеше постављена закуска.

Његово Височанство Књаз Никола I. изволио је наздравити Његовом Величанству Краљу Александру I. као Врховном Команданту српске војске а Његово Величанство Краљ пио је у здравље Његовог Височанства Књаза Николе I. као Врховног Команданта црногорске војске. Обје здравице прихваћене су усхићеним клицањем.

И Његово Височ. Високи Гост, као и Његово Величанство Узвишени Домаћин Му били су очевидно потпуно задовољни сјајним, одушевљеним и срдачним дочеком представника храбре Српске војске, у чијем кругу проведоше неколико пријатних часака.

Примицаху се завршетку часови ових епохалних Српских дана. По програму имало је Његово Височанство Високи Гост да отпутује у 7 сати 48 мин. Оријент експресом. Силан народ, који се цијелог овог дана таласао улицама, заузео је све пролазе од Двора до жељезничке станице. У пола осам приспјеше Његово Величанство Краљ и Узвишени Му Гост, Његово Височанство Књаз на жељезничку станицу и пошто су прошли испред фронта почасне чете, којој на челу војна музика интонира црногорску химну, повукоше се Узвишени Владаоци у Дворски Салон, ђе дуже времена проведоше сами у живом разговору.

На перону бјеху искупљена г. г. министри на челу са предсједником министарског Савјета, високи достојанственици грађански и војни и одабрана публика.

Пратња Његовог Височанства пратиташе се од Своје браће српске, у чијем кругу проведоше четири кратка дана!

Воз је међутим стигао.

Узвишени Владаоци изађоше такође на перон. Даде се сигнал за полазак. Њ. Велич. Краљ загрли се срдачно са Његовим Височ. Књазом три пута и пољубише се.

Војна музика засвира црногорску химну. Његово Височанство уђе у кола са пратњом Својом уз узвике присутне публике: срећан Ти пут Господару!

Његово Височанство појави се на врати жељезничких кола, гдје је још измијенио неколико срдачних опроштајних ријечи са Његовим Величанством Краљем.

Воз се полако крену. Његово Височанство Књаз скиде капу и прекрсти се побожно. Његовом примјеру сљедоваше и цијела пратња. То бјеше послѣњи призор и Високи Гост изгуби нам се испред очију.

Воз пође живље и одмицаше носећи собом милога Госта нашег љубљеног Господара у Његову крњу јуначку Црну Гору.

Срећан Ти пут витешки Књаже-Пјесниче!

Као зелено гнојење употребљавају се још многе друге биљке, које необогаћују земљу на чести плодоносне, али само приређују те чести да би биле лакше примлене од биљке која насљедује. —

На жалост немам много — скоро ни мало — личног искуства, да бих мога' казати овђе каква је корист од зеленог гнојења. —

Dr. Dehlinger говори: да је имао на једном хетару, ђе је употребљавао зелено гнојење 840 q рене (1 quintal 50 кг.), на другом хектару само 340 q, на којем није употребљавао зелено гнојење, дакле 140 q. мање.

Заорат је тешко зелено гнојење; најприје се биљка окоси, одма се оре и у бразду за ралом меће.

Пошто скоро свака земља има своје особине, за различне земље требују и различне траве; ко би желио обисти зелено гнојење, нека се обрати на који год земљодјелски лист — треба напријед казат каква је земља и у какве се прилике налази.

Срећан бих био, над би се неко могао користити овијем мојијем скромнијем чланком, а благодаран бих био ономе ко би желио у њему потпунити празнине.

Ад.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 19 іула.

(**С Двора.**) Опоравлање Њезине Сјетлости Кнегињице Олге Данилове напредује, али споро. Њезина Свјетлост Кнегињица Ана данас се чека из Млетака.

(**На знање.**) Нашим трговцима, који укрцавају стоку у Котору, Рисну и у Бару за италијанска пристаништа Бриндизи и Бари, чини се на знање што слѣдује:

Како Италија нема консулита по варошима и пристаништима црногорским, краљевска влада усвојила је предлог Кн. Владе да цертификати (увјерења) о црногорском поријеклу (origine) стоке неморају имати визо (потврду) италијански консула. Она је пристала да је довољно, за италијанске санитарне и поморске власти пограничне, да црногорски ветеринари или окружни љекари или ђе ових нема, окружне власти, издају цертификате, који ће важити у Италији као да су их њени консулати визирали.

Трговци који се превожњом стоке у Италију занимају нека ово правило узму на знање и нека се по њему управљају.

Цетиње, 19 іула 1896.

Из Канцеларије

Министарства Иностраних Дјела.

(**Изложба слика.**) Г. Греговић, млади сликар из Боке, изложио је у салону Вулетићеве гостионице неке своје радње. У идућем броју ми ћемо коју проговорити о сликама овог нашег младог умјетника.

(**Нов парабродски брзовоз.**) По новом распореду унгарско-хрватског парабродског друштва, отворена је још једна брза линија између Ријеке и Котора, по којој параброди истог друштва крећу из Котора у петак у јутро; тако из Котора крећу брзовози у четвртак у јутро Дубровачки за Тријешће, у петак у јутро угарско хрватски за Ријеку, а у суботу у подне лојдови за Тријешће. Ред возне поште Цетиње — Котор остаје исти. К овоме примамо од которске агенције угарско хрватског друштва слѣдећу објаву: Трговински параброд, који је до сада крећао из Котора у недјељу на 5 сати у јутро, од сад ће одлазити у понедјелник на исту уру. Брзи параброд крећаће у уторак на исту уру, али ће свраћати у Ерцегнови, а други брзи параброд, т. ј. нова линија, која до сада није била, и који ће параброд долазити на Ријеку у $26^1/_2$ сати, одлазиће из Котора сваког петка у $10^1/_2$ ура прије подна, и то почевши од 4, 7 и 10 августа.

(**Захвалност.**) Чујемо да је академско пјевачко друштво „Обилић,“ преко свога секретара, захвалило г. Радоју Црногорцу на његовој пјесми о састанку српскијех владара.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(**† М. Хитрово.**) У Петрограду је нагло умро 1 (13) о. м. руски дипломат и бивши посланик у Букурешту, Михајло Хитрово. Он бјеше велики пријатељ балканских Словена и са своје позиције у Букурешту радио је много у њихову интересу, због чега су га и словенски непријатељи страшно мрзили и називали га „панславистом.“ Најпосље су најмили неку чивутску протуву Јакобзона, који је за добар новац изнио неку тобоже тајну преписку Хитрова са бугарским завјеренцима против књаза Фердинанда. Та Јаков, зонова „акта“ била су прост фалсификат-којим се хтјело, да се компромитује и Хитрово и Русија, али словенским непријатељима није упалио. Хитрово се учио у петроградској оријенталној академији, гдје је био ученик славног Ивана С. Аксакова. У младим годинама служио је у азијатском департману министарства иностраних дјела, у који департман спадају и ствари, које се тичу Балканског Полуострва. За вријеме рата руско-турског Хитрово је као шеф азијатских ствари у дипломатској канцеларији главног заповједника Вел. Књаза Николаја Николајевића старијег дошао у свезу са грофом Игњатијевим и књазом Черкаским, који су такође били велики пријатељи потиштеног Словенства. За вријеме цара Александра III. Хитрово је био persona grata на двору и кад је у Бугарској збачен књаз Асен Батемберг, Хитрово је дошао за руског посланика у Букурешт, одакле је будним оком пратио сваки поглед бугарског тиранина Стамбулова и његове кликс. Хитрово је био и способан дипломат и велики словенофил. У посљедње вријеме био је посланик у Токију у Јапану одакле је дошао у Москву на крунисање, те га је сад у Петрограду задесила изненадна смрт.

(**Атентат на Феликса Фора.**) Из Париза јављају, да је атентатор Франсоа сулуд, јер мисли да га људи прогањају. Власница малога хотела у Ри-клеру, у ком Франсоа већ неколико мјесеци станује, приповиједа, да он своје рукописе и папире грозничаво чува увијек мисли, да га полиција прогања и да му их хоће да отме. Послѣ шкандала, што га је у заступничкој комори изазвао (бацио је у дворану свезак писама, на завршетку којих узвикује „Живјела слобода писања!“,) рекао је, да му је била једина сврха, да осујети даља прогнанства од полиције. Када је 2 (14) о. м. изашао из стана био је сасвим миран. Послѣ призора у комори мотрио га је по налогу суда један љекар за душевне болести но тај до данас није извјештај поднио. Код преслушавања владао се Франсоа мирно, те је изјавио: „Ја нијесам анархиста и никада нијесам радио против живота предсједникова; иначе не би био их патроне извадио куршум. Ја сам хтио само јавне власти потакнути да исправе мени нанесену неправду.“ Када га је код ухапшења народ напао и тукао непрестано кличући: „На гилотину с овим Казерином“ (анархиста Казерио убио је преклане у Лијону предсједника Карнота,) молио је Франсоа: „Ја нијесам хтио предсједника убити, већ само пажњу на себе свратити.“ Полиција је имала доста посла да огорчену светину свлада. У метежу рањено је десетак особа. У атентаторову стану нађено је много конфузних рукописа, једна његова брошура под насловом „Доље с образинама!“ и његово сатирично дјело: „Дневне лакрдије,“ у ком многе политичке особе ругу изврга. Сви дворови и друге одличне личности изразиле су предсједнику своју радост, што атентат није успио.

(**Др. Леонтијев у Абисинији.**) — Познати руски путник по Африци, др. Леонтијев, који се сада бави у логор негуса Менелика, обнародовао је у листу „Новоје Времја“, једно подуже писмо из Чафа о положају италијанских заробљеника и о улози ђенерала Баратијера за вријеме битке од Адуе. Италијански војнички заробљеници страховито пате од немања кошуља обуће и шешира или капа. Негус Менелик дао је истина свакоме заробљенику по четири талира да себе набаве потребно одјело, али пошто у Абисинији нема продајачких магазина, немогоше они себи набавити хаљине. Ђенерал Албертоне храбри оне заробљенике што болују од жудње за домовином. Тако је капетан Мађијо помјерио намеђу, што је видио осуђену наду, да ће се скорим вратити у Италију. На дан крунисања цара Николе II., негус Менелик ослободио је 50 Италијанаца, које је сам Леонтијев допратио до најближег пристаништа. О ђенералу Баратијеру изражава се Леонтијев врло повољно. Како италијански официри, тако и многе вође из негусовог логора, увјеравали су руског афричког путника, да је ђенерал Баратијери у битци код Адуе показао велику храброст. Због оскудице у храни и лажних извјештача, изгубио је ђенерал Баратијери битку. Међутим он сам није учинио ништа, што би му се могло пребацити.

(**Ђенерала Баратијера**) један дописник „Н. Сл. Пресе“ потражио је у Арку, у јужном Тиролу, гдје се налази код своје сестре, да га интервјувише о догађајима у Еритреји и о његовим намјерама.

„Ваше превасходство, по вијестима талијанских новина, ставило је у изглед својим трентинским пријатељима, да ће им, кад стигне у јужни Тирол, саопштити интересантне ствари о афричком рату, о приликама у покрајини Еритреји као и у погледу узрока, зашто је битка код Адује онако несрећно испала. При великом интересовању, с којим су се свугдје пратиле операције храбре талијанске војске у Африци, разумјећете да се та ваша откровења у свима крајевима свијета очекују са нејвећим нестрпљењем“.

Ђенерал је одговорио врло узбуђено: „Прије свега морам примијетити да ја то никад и никоме нијесам казао, те су према томе листови погрешно извјештени. О каквим откривањима с моје стране, не ће се никад ништа чути. Чврсто сам се ријешио, да о ономе што се догодило, о несрећноме рату и о његовом завршетку (при овим ријечма био је ђенерал видљиво ганут, а глас му је дрхтао) не дајем никаква објашњења.“

„Хоће ли се ваше превасходство држати те своје одлуке и према талијанским новинама?“

„Једнако право за свакога! То сам већ изјавио двојици уредника талијанских новина. А вас нарочито овлашћујем — молим вас за то — да публици саопштите, да сам непоколебиво ријешен, да никоме и никад не дајем објашњења о несрећној битци код Адује и што је управо био повод оној катастрофи. Што сам могао рећи то сам казао пред ратним судом, а то је и онако познато; све друго пак, што ми се подмаће, јесте лаж (уздигнутим гласом:) једна проста лаж! Молим вас још једаред, да у вашем листу констатујете, да сте ту изјаву чули из мојих сопствених уста. Ма да високо поштујем њемачку и аустријску штампу, нијесам у стању, да учиним листовима каква откривења, а исто вриједи и за талијанске новине ове Трентина. Ако би ме приморало, да што кажем о Еритреји, то бих могао учинити само у талијанској народној скупштини. Ја ништа не велим за своје оправдање, јер знам, да би се то друкчије тумачило.“

„Према тој изјави, намјерава дакле ваше превасходство, да задржи свој посланички мандат?“

„У том погледу још нијесам на чисто, шта ћу да радим; но није немогуће, да ћу га се одрећи. Ја остављам све судбини и будућности.“

Како се види, дакле, ђенерал Баратијери не намјерава бити агресиван, као што му се то приписивало. Он се још непрестано узда у судбину и будућност.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА“.

ПАРИЗ, 15 іула. — Лубет, Мелин, Ханато, Рамбо, Билот пошли су у Сендир на откриће споменика Ферију, и држали су говоре у похвалу Ферија.

ЛОНДОН, 17 іула. — У процесу Џемсоновод сви су оптуженици осуђени: на 15 мјесеца без тешке радње, на 10 мјесеца и до 5 мјесеца тамнице.

БЕЧ 18 іула. — За вријеме олује њемачки ратни брод „Илтис“ потонуо је на сјевер од Сутестпромонтора. Еквипаж погинуо осим 10 људи.

РИМ, 18 іула. — Сенат је одобрио трговински споразум привремени са Бугарском и конвенцију са Занзибром, па је одложио засједање.

СОФИЈА, 18 іула. — Уговор земљорадничког зајма потписан је на првијех 10 милијона, који ће одма бити избројени.

БЕЧ, 19 іула. — У Финфкирхену у Угарској експлодирао је магазин са експлозивнијем материјама. Преко 100 особа тешко је рањено и међу њима градоначелник, и много је мртвијех остало.

ЛОНДОН, 19 іула. — Керзон је изјавио у доњој кући, да је Порта наредила турској комисији у Берећику, да допусти свијем Јерменима, ако се желе повратити у хришћанство. По извјешћу многе су се фамилије јерменске користовале тијем допуштењем: Цркве јерменске, које су биле претворене у џамије, опет су повраћене хришћанима.

РИМ, 20 іула. — Официјално је објелодањен декрет одлагања парламентарног засједања.

БЕРЛИН 20 іула. — Цар је примио на броду Хохенцолерну аташеа француске морнарице, који му је изразио сажаљење предсједника Фора поводом пропасти „Илтиса“.

ГРЧКИ УСТАНАК.

АТИНА, 14 іула. — Меморадум мухамеданскијех заступника на скупштини критској, предан консулима, препоручује реорганизацију ђендармерије и судова. Остале концесије, што хришћани захтијевају, била би трајна опасност за мир.

Усташи су наредили више оптичкијех телеграфскијех апарата. Прије јетеће држање турско у Хераклиону траје. Код Ретимна била је битка између војске турске, потпомогнуте урођенијем мухамеданцима, и усташима. Губитак с обије стране знатан. Положај код Хераклиона врло тежак. Турци чине сваковрсне изгреде.

АТИНА, 15 іула. — Преставници велесила управили су грчкој влади журни савјет односно покрета у Македонији, који се изненадно појавио. Ратни министар издао је строгу наредбу, да се на граници стане на пут преласку чета. У пркос узетијех мјера многи добровољци прелазе.

АТИНА, 16 іала. — У критској скупштини, преко сједнице, Турци су произвели живу паику, пријетећи да ће напанути хришћане. Инглешки брод справљао се да искрца војску, у то се ред успоставио.

ЦАРИГРАД, 16 іула. — Заузимање грчко да узбуне кандијско окружје није успјело. Умирење и успјех интервенције на Криту зависи од држања велесила.

АТИНА, 16 іула. — Тврди се да грчке чете у Битољу броје до 500 бораца, оружанијех и предвођенијех грчкијем официрима.

АТИНА, 17 іула. — Ратни министар дао је наредбу избјегавати свеинциденте на граници, што могу увећати узбуђеност, што влада у војсци.

ЦАРИГРАД, — 17 іула. Вијести турске и друге о броју грчкијех чета у Македонији претеране су. Чете броју коју стотину људи. До сада се операције усташке у три правца развијају. Први од Калабака на Милијас к горама Пиндоса; други од Трикале к Битољу; трећи од Ларисе на горе Олимпа к Прилепу. У јанинском оружју мобилизирана су два батаљона редифа и упућена су к Милиасу Битољски валија отишао је у Прилеп.

ЦАРИГРАД, 18 іула. — Нова чета из Вола искрцала се код Катерипаварде.

АТИНА, 18 іула. — Извјештај француског консула потврђује звјерства турска у провинцији Хераклиона.

АТИНА, 19 іула. — Једна регимента артиљерије и једна инфантерије послане су у Ларису.

ПЕТРОГРАД, 20 іула. — *Двије оклопнице добиле су наредбу да крену на Крит.*

АТИНА, 20 іула. — Влада турска послала је саопштење, *које сматра Грчку одговорном за положај на Криту и у Македонији.*

ОГЛАС

GRAND HOTEL NATIONAL, WIEN

(Taborstrase.)

Обновљен, једини велики бечки хотел, у коме се не рачуна ни послуга ни освјетљење. 200 соба од по фиор. а. в. 1. — Купатило брзојав и брзовоз (telefon.) Пристаништа колодвора и лађа у непосредној близини. Умјерене цијене. Погодба при дужем бављењу. Говоре се сви модерни језици — on parle toutes les langues modernes. —

А. Хартхамер управитељ (8—10) **Ф. М. Мајер** власник.

Уредник: Др. Л. Томановић. Издавалац: Државна Штампарија. У књаж. срп. државној штампарији.